

REDACCIÓ.

Ripoll, 22, 2.

ADMINISTRACIÓ

Ripoll, 22, 2.

LA GRAMALLA.

SETMANARI CATALA.

Suscripció; Tres mesos quatre rals.

Se vent en tots los kioskos.

Dos quartos lo nombre.

LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

Sortirà tots los dissabtes.

SUMARI

Catalanisme à mitxas; per Jaume Ramon.—*Lo meu amor*; per A. Guimera.—*Refleccions sobre 'l comunisme*; per Albert de Palomeras.—*La font del glas*; per Miquel Draper.—*Un recort à Vilafranca*; per J.—*Los dos àngels*; per Un Laletà.—*Curiositats*.—*La ciencia al alcans del poble*; per P. Aldavert.—*Novas*.—*Endevinalla*.—*Sol-tucion*.—*Correspondencia*.—*Folletí*.

Catalanistas à mitxas.

Gran es lo nombre de personas que s' acull baix los plechs de la bandera catalanista, enarbrada ja fa alguns anys pera portar à bou terme la renaixensa de nostra literatura; nombre que per fortuna cada dia se va multiplicant d' tal manera que ve 's pot assegurar que presta à nostra causa encara suficient per no morir jamay.

Mes entre tant numerós esto, hi ha alguns, que bé 'ls podriam nomenar ab lo epgrafe de aquest article, y que apesar de estar conveuts que abressaren ab ardor y ab la mes bona fé la causa que defensan, se mostran refrectaris à la idea de fer renexer la llengua catalana pura, ab sos richs y elegants modismes que si son propis y espurgats de totas las paraulas estrangeiras que l' influencia de la dominació castellana durant buatre malarats sigles, apar las hi haja fet pendrer caria de naturalesa.

Pochs son per fortuna los qui aytal voldrian, y abriguém l' esperansa de que cada dia aniran disminuint mes y mes fins quedar compleament estingits, convenuts de la utopia que pretenan; pera lo qual no hi ha de contribuir poch l' exemple que ab llurs escrits los hi daran la gran majoria de nostres escriptors catalans.

En efecte, comparis sino las obras dramaticas escritas cinch y sis anys enrera ab las que s' escriuhen avuy dia, y trobarem que 'l llenguatge ha guanyat molt y molt en sa puresa, de manera que s' ha introduhit en la escena lo us de una infinitat de paraulas que á ben segur haurian sigut rebudas ma'ament pel publich si se haguessen usat en las primeras obras que 's van representar.

Pero la rahó mes forta que donan, si rahó arriba à ser, los partidaris del catala que vulgarment se parla, es la ridiculesa de usar paraulas anticuadas y que ja han caigut en desus. ¿A que ve? donchs, ferse partidaris de la renaxensa de nostra literatura? ¿Qué vol dir la paraula *renaxament* sino tornarse à cultivar una cosa que se havia abandonat? ¿Perqué usar de paraulas de quina procedencia castellana jamay podrém duptar, quan ne tenim de propias mes adequadas al carácter de nostre llengua, que espresan millor que aquéllas lo significat que representan? ¿Anticuadas! diuhen perqué no se enrahonan vulgarment en las capitals. Qué vajin

en los pobles de l' alta montanya hont la corrupció del llenguatge no hi ha arribat, per conseguint se serva ab tota sa puresa com los ayres que s' hi respiran, y veurán com que los sensills habitants las usan hasta ab las conversas mes trivials y familiars.

Altre de las rahons que alegan los que aytal defensan, es que creuen ser un mal que hi hagi diferencia entre l' catala que 's parla y 'l catala literari y que tal com s' enrahonava vulgarment deuria també escriurerse. A axó los hi respoudrém que no 's tant la diferencia com ells volen suposar, y que lo que passa ab nosaltres passa també á la dolça y amorosa llengua italiana cultivada per Dante, Tasso, Petrarca y tants altres renomats p etas que tants llors hi alcansaren en aquella curiosa terra clásica del art.

Per aquestas rahons, nosaltres que us hem abressat ab ardor y ab frenetich entusi sma á la bandera catalanista y que per lo tant voldriam de nostra amada llengua donés l' esplendor d' aquells benaurats temps que era cultivada per genis com Ausias March; en la poesia y Muntaner en la prosa, nosaltres que som los primers en admirar las magnificas obras que en ella se escrigheren celebradas per los primers ingenis de totas las cortis d' aquella época, y que no 's desdenyaren de enrahonarla monarcas com Jaume I, y Pere III lo Gran y campeons com Roger de Flor y Joan Blancas, sempre y en tot temps nos oposarém á que despuliantla de sas propias joyas que tantbé li escauhen, se la disfressi ab frases y paraulas que si hé pòden valguer molt en la llengua de allà hont provenen, son tontas y ridículas en la de que 'ns ocupam, que sempre una pagesa será pagesa per mes que 's vestexi de senyora.

J. RAMON.

Lo meu amor.

Nineta candorosa,
La mes gentil nineta;
la flor mes enbaumada
que hi ha sobre la terra;
¿vols dirme si t'estimo,
per quina forsa inmensa,
n'ets tu de la meva arma
la fibra predilecta?
¿Vols dirme quin misteri
tan grat amor volteja?
¿Vols dirme á que somnio
tas gracias primarencas?
¿per que la vida, es vida
no mes á ta presencia?
¿Rahó d' aquest deliri
vols dar-me, tú, ma prenda?

No estranyo ta ignorancia;
tampoch ho sé, nineta;
Sols d' exa causa oculta
conéch lo dols efecte.

Amor, la gent ne nombra
la suau correspondencia
que son en una sola
las ánimas parellas.
Llavor n' es de la gloria
que 'n mitj dos cors arrela;
es mar de puras aigas
que agita la tempesta,
ab fluxos y refluxos,
ab núvols que l' entelan,
ab llunas escumantas
que 's fonen y... res queda.

Amor! paraula santa
que junta al cel la terra!
Per ell los cors de bronzo
se tornan cors de cera;
per ell los imposibles
vensuts al acte quedan;
per ell es dols lo viurer,
sens ell la vida es mengua;
que Deu, las criaturas
ab mitja vida dexa
per que 'n lo mon cercolin
buscant la vida entera;
que allí hont la flor esclata
lo ventijol se queda,
y allí hont lo cor suspira
un altre cor replega.

Nineta, jo t' estimo.
¿Qué hi fa lo no compendrer
d' hont ve la pura gloria
que dintre 'l cor s' arrela?
¿Qué hi fa saber l' origen
gosant hi tant la pensa,
sentint lo cor delicias
que ab foch los ulls reflectan?
Si aprop de Deu pren vida,
ben haja Deu per ella.
Si es falsa sa ventura,
si neix á baix la terra
¿ben haja cent mil voltas!
encara tal volensa
l' infern la proporcioni
per malas estruguesas.

A. Guimera.

Reflexions sobre 'l comunisme.

III.

¿Voleu fer una societat de ganduls? Asseguren la subsistència a tothom aqueixa qualitat (si fos possible en la pràctica), oferint a l'home aquell abandonament natural de qui no té de pensar en devan ni en redera; lògicament li allunya las ganas de treballar: perquè ¿qué 'n treu del treball, si 'ls seus resultats no l'enriqueixen ni mes ni menos, ja que 's tenen d'anivellar sas riquesas, no ab los seus afanys, no ab lo seu modo d' obrar, sino ab una retela igual, sense fer cas del mèrit, de la justicia, ni de las diferencias naturals tant considerables? Y aixís no 's dona a ningú lo que li toca, no 's dona a ningú lo que guanya: perquè si 's dona una pesseta al que escarrasantse tot lo dia com un desesperat ne guanya un prell, se li dona lo mateix al que 'n lloch de fer los medis de guanyarlas se está divertintse y malgastant en una taberna ó lleansant'ho en lo joch ¿Y axó es justicia?

A fé que 'ns ne donén vergonya de tractar de semblants cosas, perquè al creurer necessari 'l tractarho, senyal es que creyém que hi ha homens que s'enllaernan ab tals principis. ¿Si tenia rahó aquell que deya que l'absurdo mes grós era seguit per un ó altre filòsof? Si 'ls filòsofs lo seguexen ¿que ferán los que ni sabem llegir? Que fassi la proba: que 's vagi a algú d'aquexos sense instrucció (que no 'n mancan pas, per desgracia,) se li digui que tant si treballa com no, se li assegurará l'aliment necessari pera viurer. ¿Hi haurá algú tant ignocent que cregui que aqueix home ab tot y axó treballará com avants y com avants suará per regar ab son suor lo pá que te demenjar? ¿Ah ca! Allavors aqueix home 's sumergeix miserablement en la peresa, y en tota mena de vicis que 'l degeneran completament. Y la proba mes evident d'axó es la munió d' homes que ab forssas per fer cualsevol feyna y al medis per ferla, perden la dignitat demanant caritat trucant de porta en porta com un judiu errant y ho es un judiu errant; perquè fins del treball; fuig de la primera llei de la naturalesa; perquè 'l treball es la primera necessitat, es la necessitat qu' endolceix a las demés necessitats.

Pro suposém encara qu' ab tot y axó hi hagi algun home virtuos pera treballar ab afany sense necessitar'ho; suposém que hi hagi algú, que pensant ab lo pervindre, s'afanya a recullir tot lo que pugui, y a fer bossa per qualsevol cosa que se li oferesca en la velluria: ¿creurem per axó; que succehirá lo mateix ab lo comunisme? Lo comunisme porta sempre 'l martell per igualarho tot ¿com si pogués ningú! y per lo tant aqueix pobre individuó que desitjaba estallisar pera reposar després, ja no pot reyalsar lo seu somni, perquè alló que guanya no es seu; alló que guanya s'ho té de repartir ab los altres.

Y com axis, ningú li passarà per la barretina 'l treballar; tindrem que 'l progrés marxará a las mil maravellas; que 'ls negosis may s'haurán vist tant fásils; que las terras, com per encant, se veurán cubiertas de tota llei de fruyts y flors y herbes. De herbes prou ni deurán haver, pro may las que convenen pera criar lo remat de bestias en que 'l comunisme faria tornar als homes.

¿De que menjariam allavoras? ¿ab qué 'ls que menesin lo remat nos asegurarian la subsistència? Y 'l remat be hauria de tenir pastor! ¿vaya quina igualtat, l'un ser pastor y 'ls altres simples bestietas! Y no obstant axó es lo que voldrian, per poguernos esquilar ben facilmente, sens recordar aquell refrá, canar per llana....

.... Si tornar al primer temps es progresar, allavors si que 'l comunisme es lo veritable progrés; es l'ideyal del progrés humá: com que no 's treballaria no 's ferian vestits nous, y 'ls qu' ara tenim s'aniriam fent mal bé y aniriam despulladets com los nostres pares Adán y Eva. Per l'istiu be; aniriam a la fresca, pero per l'hivern.... ¡vaya un capritxo. Com que no 's treballaria, no 's farian casas novas y las qu' ara hi ha s'aniriam enderrocant y 'ns ne hauriam d'anar cap al bosch y las montanyas: al mitx de la naturalesa com los primers homes. Com que no 's treballaria.... ¡tantas cosas veuriam lo dia que nos treballés; pus pera nosaltres lo treball es lo fonament de la societat; hasta arivarém a dir qu' es primé que la familia y Deu; perquè 'l treball per tot arreu ferá trobar a Deu y per tot arreu ferá coneixer la conveniencia, la necesitat de la familia.

Lo treball, sols lo treball será qui obrirá las portas de tots los pobles pera barrejarse 'ls homes en sa germandó universal; lo treball es qui porta 'l progrés y qui li treu los obstacles que hi ha en lo seu dificultós cami.

Y 'l comunisme es qui n'estreny lo cercol de la associació humana, porque es débil, débil com los somnis que al despertarse han fugit, y no té forssas pera sostenir la societat.

Que s'examinin los plans de comunisme de Licurgo, de Platon y de tots altres, que jamay lo pogueren plantejar per mes que valdaren; que s'examinin y se veurá que quant mes crexen las ideyas comunistas, mes s'empetiteix l'órbita dintre la qual pot obrar l'home lliurement, mes se retalla sa llibertat.

Si axó es progrés; si es progrés l'usar los medis pera no dexar desenrollar cap mica las relaciones politicas y sociales del home; si es progrés lo condemnar lo treball y proclamar la necessitat de la esclavitut, porque no s'ha vist ensaig de comunisme sense l'esclavitut veritable; si es progrés lo acatar no 'l mèrit, ni la justicia, sino 'l capritxo ó la casualitat; allavors si que 'l comunisme será un grahó per arivar a la perfecció social. Pró com axó es tot al revés tenim que per compte d'anar endevant, com es la llei natural de l'humanitat, aniriam enredera, fins ensopegar ab l'estat primitiu, ab l'estat de salvatge. Per axó no valia la pena d'haver passat tants siccles.

Albert de Pulmeras.

Calella 10 agost de 1870.

LA FONT DEL GLAS.

BALADA.

I.

Allá als márges del Tordera—y del Monseny en la falda hi ha una font que de tant fresca—se li diu la Font glassada. N'es voltada de mil flors—que 'l seu entorn embalsaman, dantli sombra lo ramatge—de vebinas riberadas, desd'ahont gays aucellets—llurs amors, ab joya cantan; sent la font mes deleitosa—d'aquell pla, la Font glassada. Allí un jorn de primavera—de poetica alborada, hi ha un jovencel recolsat—sobre de las herbas blanques. Respira allí sols poesia,—l'afalaga—aquella calma, que dolçament va a interrompre—dels aucells la tendre aubada, lo suau remor que l'oretx—ne fa bressantne las brancaes, y 'l juguillayre murmur—que lleansa la Font glassada. Extasia! estava 'l jove—admirant tanta bonansa, quant sent allí al costat seu—una veu que 'l saludava, veu que semblava d'un ángel—¡Tant n'era argentina y clara! Axeca 'ls ulls tot ansiós,—cerca, mira,... y sa mirada se troba ab la d'una nina—la mes maca de la plana. Lo donsell diu:—Veu te guard!—mes ¡ay! sos llabis se tancan, mes si sos llabis res deyan—prou parlavan sas miradas. Mentres que 'is cantis s'omplian—ell, cullia flors boscanas per recort de que en la font—hi conegué aquella fada. Y el agafa 'ls cantirets—de la nina las mans blanques, tirantse 'l jove a sos peus—d'aquexa mena li parla: —Estimam, per Deu, estimam;—per Deu no sias ingrata; jo 'l juro que mon amor—será pur com aqueixa aygua.— Y al donarli 'l ramellet—d'eila 's coloran las gallas, y exclama plena de amor:—Ay, la Font del glas... benhajas!

II.

Desd'aquell jorn, a la Font—cap dels dos aymants hi manca per dir dosas puraletas—qu'encenen d'amor la flama, Passa un mes y 'n passan dos,—y en car a la Font devallan, que sempre li agrada al cor—del amor rebre lo balsam. Y entretant que se barrejan—l'urs sospirs y llurs miradas, y entrellassantse las mans—en los llabis se besavan, sonreya ell de tanta ditxa,—sonreya ella d'esperansa. Gojosos passan lo temps—en tant que en son cor te flama l'amor que ell li va jurar—que tora tan pur com l'aygua. Mes ¡ay! que un jorn no la besa—ni li pren sas mans tant blanques. Ay, que ja 'l donzell s'oblida—d'anar a la Font glassada. Satisfet ja son amor—oblida promesas santas. Ella ab lo ram en lo pit—no sonriu ja de esperansa. ¡Igual que hermosa flor—que 'l sol fa viurer galana, mes que cahuen sas poncellas—quant un jorn lo sol li manca, axis eila, ab son amor,—era la nina mes maca, mes lo color va perdent—de de que d'amor li falta. En la Font resta plorant;—foch no lleasan sas miradas que veu l'aygua enterbolida—y te morta la esperansa. si preguntan sas amigas—per qué te grogas las gallas, ab plor diu:—Tinch gel al cor,—¡Ay! la Font del glas, malhajas! La vila de Sant Celoni,—que prop la Font es situada, ne sent poch dias després—tocar a morts las campanas. Pregunteu a las donzellas—per qué tristos planys ne llansan, y us dirán que ha mort la nina—de exa vila la mes maca, a qui enganya un jovenet—desfullantne sa esperansa. Y en tant que tocan a morts—de la vila las campanas, exclaman, plorant, las ninas:—Ay, la Font del glas... malhajas!

Miquel Draper.

(Tramesa pel correu.)

UN RECORT A VILAFRANCA.

Grat es lo que 'n portan quatre de nostres redactors de la festa majó d'aquesta bonica vila. Moltas quartillas de paper bauriam d'escriurer, si haguessim de fer esment de todas las atencions, finesas y galanterias de que forem objecte per part dels vilafranquins durant nostra curta estada, y de la espléndida y brillant festa que en honor de son patró Sant Félix li tributa anualment en los dias 29, 30 y 31 del passat mes.

Sols descriurem a grans rasgos los festeigs que durant aquells dias tenen lloch, porque puga 'l lector formarse una idea de lo en que aquella consisteix, tota vegada que son caràcter tipich y de localitat la fan tant original, que bé podrian escriurerse alguns quadros de costums sobre ella é inspirar a un artista la pintura de alguns draps.

Comensa la festa al mitx dia del 29 ab un repich general de campanas y una atronadora salva de morterets, y desde aquella tarde hasta la vesprada del dia 31, no paran un moment de passejar pels carrers de la vila los gegants, l'áliga, l'histórich drach, los atrevits *Xiquets de Valls* construint llurs torres d'homens, *los balls de bastons, fi-guetaires, cercollets, pastorel-li, Serrallonga, diables, moxi-ganga* y una munió d'altres, alguns dels quals se remontan al temps de la dominació serrahina y de la reconquesta, tots ells recitant llurs parlaments y fent llurs evolucions al compás del tamborino, gralla, fluvíol, sach de gemechs ó bé altres instruments que van tocant cansons típiques del hermós y productiu Panadés.

A entrada de fosch se porta en professó precebida de todas las *comparsas* l'imatge de Sant Felix a l'església parroquial de Santa Maria, hont s'hi resan unas magnificas completas, finidas las quals se dispara un gros castell de fochs artificials, que tota la població en pes concorre a véurel.

Gran es lo bullici y animació que 's notan en la vila al espuntar lo jorn del s'endemá; bullici y animació que creix per graus hasta a l'hora del ofici en que tota la comitiva de *dansas*, músicas y demés se dona cita devant la casa capitular pera acompanyar al cos municipal a tant important funció religiosa, que 's fa ab tota la pompa y magnificencia que dir se pot. Pero quan l'animació, l'alegria y l'entussiasme arriba a son límit, es a la vesprada, al entrar la lluida professó a l'església, que ab prou feinas pot obrirse pas entre mitx de aquella munió de gent que omple la plassa de gom a gom, hont s'hi crema un vistós ramellet de fochs artificials, mentres axordan las orelles la gatzara dels *balls*, las carretillas dels diables, lo brandar de las campanas, los acords de las músicas y 'ls crits de viva Sant Félix.

A poca diferencia com la del jorn anterior es la festa del 31, que acaba torrantse l'imatge del Sant a casa de un dels administradors, repetintse, si bé ab menor escala, las escenas del dia antes, y cremantse al vespre mes fochs artificials.

Concorreguts son los balls que 's donan en lo magnífich y capás saló *del ex profeso*, que pot competir en son género ab los millors de nostra capital y los en que los cassinos olsequian als forasters, hont aquets no saben que admirar mes, si 'l luxu y elegancia de las graciosas vilafranquinas ó bé sa gentilesa y hermosura.

En una paraula, la festa majó de Vilafranca, perla del Panadés, ab sas blanques casas agrupadas per sobre las quals s'hi enliran los severs campanars de las esglésias, es la festa majó clásica per excelencia de tota aquella enconstrada y potser de tota nostra benvolguda terra, y las diversions que en ella s'hi trovan junt ab lo franch y amable caràcter dels habitants, fan tant agradable l'estada al foraster, que veu ab pena l'hora de anarsen, guardant après un grant recort de sa permanencia en aquella vila.

Per acabar, direm que quedarem admirats al veurer una població subalterna com Vilafranca a la altura de moltas altres de mes importancia de nostre Principat y ab las que pot competir en tots los progressos, comoditats é invents del dia. Té amples y aseats carrers guarnits de llurs corresponents aceras y compostos de bonichs edificis; espayosas plassas y una hermosa rambla per passeig; capassas esglésias y un bon hospital; col·legi de segona ensenyansa, gas, estació telegráfica; tres magnífichs cassinos y en general, tot quant pot contribuir a fer una bonica població en lo segle de las llums y del vapor.

LOS DOS ANGELS.

I.

Dos àngels ne van volant
de serra en serra pel mont.
Abdos en lo front ne portan
rojenja flama de foch.

En la terra hont ells no passan
tot es desdixta, tot mort.
La terra que sos peus besa
dona fruyts á borbollons.

Los àngels de flama roja,
jo us cerc', jo us cerc'... y no us trob'.

II.

Los dos àngels molt ne volan,
jo prou los cerco per tot.
Si á Catalunya no venen,
se 'ns enmenaran los corbs.

Ay, que no s' ovira encara
lo foch que portan abdós!
¡Ay que la esperança futx!
¡Ay que s' atansa la mort!

Lliverat, Independencia,
¡hont vos trovarem... ahont?

Barcelona 1867.

(Tramesa pel correu.)

Un Laletá.

CURIOSITATS.

Creyem que no 'ls hi sabrá greu á nostres lectors, que 'ls hi donem á conèixer un preciós cant de guerra alemany que publicá junt ab la tonada la *Ilustració* de Leipsick del 13 d' agost y que 'ns apressurarem á traduhir segur de que 'ns ho agrahirán.

Es com segueix.

AL RHIN.

Trompeter sona, al Rhin, al Rhin! Oh! bramam sas onas? Avall se despenyan ab lo brill de la tempesta, irritadas com lo sort bramul del tró, encabritantse com lo fogós carcer al sentirse enfrenat per lo mos; volen veure qui es aquest que 'ns vol imposar un jou estranger. Y allá endins, lo rugidor eco batent per lo rocám va dient: sona, trompeter, al Rhin, al Rhin!

Trompeter sona, al Rhin, al Rhin! En Aquisgran las tombas espetegan: á la claror de la lluna, esquinsa 'ls bramadors vents l' emperador (1) fent via al Rhin: planta son estandart en Rüdeshheim (2): com dringuejant cadenas, també á la mit en rápida carrera Rodenstein devalla del Odenwald (3): sona trompeter, al Rhin, al Rhin.

Trompeter sona al Rhin, al Rhin! Veyeu las hosts negrejantas. Allá amunt, amunt, per sobre boscos y montanyas, venen los cassadors de Lutzow, Rhin amunt Rhin avall correntae van y 'l vell Blücher s' axeca de son jas; ja dormir no poden las osseras dels héroes. Sona trompeter, al Rhin, al Rhin.

Trompeter, sona, sona! al Rhin, al Rhin! Germans, sentiu jo bélich espinguet? Contents poden estar los héroes de llurs nets, al sentir bruelar l' oratge! Alta la bandera! esmolar los coltells! Oh! benhaurat, benhaurat! 'l que hi puga correr á cavall, y puga sentir lo toch de guerra tot empaytant l' enemich, y puga sentir lo càntich de victoria, al retronar triomfant á la llar del avis. Trompeter, sona, sona, al Rhin, al Rhin!

Pera la millor interpretació d' aquest enérgich cant, aclarim tres ó quatre punts dificultosos, explicant las tradicions á que aludexen.

L' emperador de que parla la segona esparsa es Carlemany, de qui diuhen las lleyendas alemanyas que se está ab sos soldats en una de las montanyas de la Turingia prompte á volar en ausili dels alemanys, lo dia en que vullan constituhirse en unitat.

Rüdeshheim es una ciutat situada á las voras del Rhin.

L' Odenwald, bosch que 's creu fou consagrat á Odín, Deu dels Germans.

Rodenstein, segons una vella tradició, fou lo senyor d' un castell del mateix nom, tant aficionat á la cassa, que fins un dia no vacilá en atropellar á sa muller, que volia retenerlo á son costat, elegant que dintre pochos moments anava á ser mare. Internás dins un bosch, y havent vist á uu compte vehí seu ab qui estava enemistat, se posa á l' aguayt per assessinarlo. Mes en aquell moment se li aparegué la visió de una noya vestida de blanch ab una criatura entre brassos acabada de neixer, y morta ja, y absorit en aquesta contemplació no observá que ab tota cautela se li anava acostant son enemich, qui 'l matá axis desprevingut. Fou castigat per Deu en l' infern, y ara 'ls senzills pagesos s' estemordexen á las nits al sentir bronzir lo vent, creyent que es lo compte Rodenstein, que ab sos Hebrers persegueix la cassa. Aquí á Catalunya n' hi ha un bon grapat de tradicions, que se assemblan molt á aquesta.

Lutzow, jefe d' un cos de cassadors de cavalleria, molt famós durant la guerra del any 13 y 14, que doná per resultat la entrada dels alemanys á Paris.

Blücher, era 'l general que manava en cap l' exércit prussiá en la citada guerra.

LA CIENCIA AL ALCANS DEL POBLE.

¿Es sencilla la llum solar?

La llum solar no es sencilla com á primera vista pareix. La demostració espermental es la següent: Als raigs solars que passant per una petita obertura penetran en un recinte fosch, s' interposa un prisma de flint-glass, que no es mes que vidre que conté plom. Lo prisma aquet que 's situa paralela á sas arestas, descompon la llum solar en los set colors del arc iris. Aquet fenomen passa en virtut de la diferenta desviació que sufren los raigs lluminosos al atravessar lo vidre. En efecte, l' espectre dels raigs solars te la següent disposició: los estrems los ocupa lo vermell y lo violat y los demás estant situats entre

— 12 —

XXVII.

N' es mes bonica que la matinada;
sos cabells negres son los mes llustrosos,
mes bells que 'ls de l' espiga madurada;
sos llabis son com maduxeta hermosos;
com la de l' auba es pura la mirada
que 'n llansan sos ulls negres, goxosos;
y 'l tronch bonich qu' aqueixa n' aguanta
n' es gentil com del blat l' ayrosa planta

XXVIII.

Ne porta unas faldillas molt vermellas
qu' ensenyan un peuhet lo mes bufó
tapat ab espardenyas las mes bellas
que ni menys gens ne xafan á la fló:
ne dú un mocadorel pintat d' aucellas
y també 'n dú de seda un glant xipó;
pro prest tot aixó 'n pert sa boniquesa
si d' ella se compara ab la bellesa.

XXIX.

Gays aucellets, que 'n refilan pel prat
á prop veniu de la nineta hermosa,
que son accent, n' es mes bonich y grat
que 'l so millor de vostra veu melosa:
macas floretas de l' alé enflayrat,
de sas galtas prenent la tendra rosa;
pus que res mes en l' och ne trobareu
que 'n sigui tant bonich com l' esguart seu.

— 9 —

XVIII.

De tant en tant se veu pel seu voltant,
mitx tapada pel bosch, altre masía,
ab la qué, encor qu' estigui mol' distant
sa amitat ne serveix de companyia,
pus no son las distancias lo que fan
allunyá 'ls cors, sino la vil falsía:
per xó á Ciutat no n' entra la franquesa,
que l' engan y s' hi cposa ab sa vilesa.

XIX.

Si eix mas n' es lo mes rich de tot per llá,
prou ho diu la virám qu' en ell si ajoca;
y las prellas de bous pera llaurá,
y per batre 'ls caballs ferms com la roca,
y 'ls grossos arbres qu' al darrera hi há
ab un bon rusch de mel en cada soca,
y de xays tendres lo nombrós remat
que n' es l' admiració del seu vehinat.

XX.

També ho pot dir lo reguitsell de mossos
que pels treballs d' a lá fidels serveixen,
y las gerras dels olis los mes róssos
que dos rebostos gr nts solas cubreixen,
y l' aygua de las fonts y l' saf eigs grossos
que tres horas de terra r gar deixan
y l' oratori hermós qu' á dins hi há
y ahont cada diumenge á missa 's vá.

'ls dos, formant una magnífica sucesió dels colors de taronja, groch, vert, blanch y anyil.

Una manera inversa de demostrar la composició dels raigs solars es aquesta. Se reben sobre miralls de vidre de caras ben paralelas los set diferents colors; y fentlos convergir despres de la reflexió, sobre un mateix punt, reapareix la llum blanca.

Obtenció de la cidra.

La cidra, producte del suc de pomas fermentat, s'obté de aquest fruit despres de molt temps d'esser cullit. Al reduirlas á pulpa, com se deu fer per obtenir la cidra, convé que no estiguin molt maduras las pomas.

S' esposa aquella durant 10 ó 12 horas al ayre lliure y despres se premsa gradualment, donant un líquit que experimenta duas fermentacions: la una molt tumultuosa y l' altre molt tranquila. La primera s' opera en contacte del ayre, y l' altre en barrils completament tapats. Quant mes poch fermenta 'l líquit, mes dolça dona la cidra.

Aquesta pot tornarse agre per son prolongat contacte ab l' adnófera, y aquest defecte 's pot corretgir afeginthi goma. Pot també, efecte d' una fermentació viscosa, espessirse massa, y axó se correxeix ab l' alcohol, ó si no 's vol servir d' aquest, ab la pulpa del mateix fruit, pero madura.

P. Aldavert.

NOVAS.

Lo distingit jove N^o Eduart Font y Guitart ha mort á Madrid. Al dar á nostres lectors aquesta sensible nova, ho fem moguts per lo doble sentiment de la pèrdua de

un amich, y d' un entussiasta aygador de las lletres catalanas. Molt haurán perdut aquestas ab la pèrdua del il·lustrat jove que, bon fill de Catalunya, sempre ha portat fins al extrem son amor á la pàtria.

Síali la terra lleugera.

Grata es per tots los catalanistas, la nova que aném á donar.

S' está traduhint al italiá, per posar immediatament en escena, lo drama de En Frederich Soler, titolat *Las euras del mas*. Se 'ns ha dit que l' autor de la traducció es N^o Aquiles Mayeroni, director de la companyia italiana que funciona en lo teatre Espanyol. Sabém també que dit senyor ha fet fer, per conte seu, tots los trajos, per anar á posar en escena á Italia la ja dita producció.

Celebrém la idea de N^o Mayeroni, y 'l felicitem per la elecció qu' ha fet entre las moltas obras de nostre teatre catalá.

Molts de nostres subscriptors de fora se 'ns queixan perquè reben los nombres de nostre periódich ab molts dias d' atrás, y á voltas no 'ls reben, ja 'ns n' hem queixat nosaltres moltas vegadas. Es un verdader escandol lo que passa en la Administració de Correus. Ja no sabem com dirho mes si ara no se 'ns até, apel·larem á altres recursos.

ENDEVINALLA.

Soch mes alt que cap gegant;
Tinch metall dins las entranyas;

Pe 'ls pobles d' aquesta terra
So la cosa mes preuhada.
Sempre que se m' esbalotan
Los fillets, tota la plana
Se remou; pues ó l'alegro
O li dono gran frisansa.

S. Poch.

(Tramesa pe 'l correu.)

Sol·lució á la xaradá del nombre passat.

La xaradá m' agradat.
La solucio es molt sensilla:
perqué, ¿qui es que no ha usat.
per curarse un custipat
un xiquet de *Camamilla*?

L. Barrié.

(Tramesa pel correu.)

Correspondencia de «La Gramalla»

L. Barrié, Barcelona: ja ho veu.—Maximino Carne: queda suscrit.—Ferrant d' Arbós, Barcelona: s' insertará á son degut temps.—Emebé, Idem: no 's poden insertar.—S. Pasqual y Prats, Girona: los rebrá.—Jaume Gilabert, Barcelona: s' insertarán á son temps. No faltarán.—Patrici Catalá, Idem: no pot ser.—F. Beltran y Elias, Idem: no 'l podem insertar.—B. R. C., Idem: está bé. Vají escrivint.—J. Torras y M., Idem: per ara no pot ser, mes endevant ja ho veurem. De totas maneres envii lo altre que 'ns diu.—Tomás Sala, Idem: queda suscrit, lo altre no ho podem fer.—Teodoro Gil, Girona: no 's pot insertar.—Un pagés, Barcelona: no pas per ara.

Director: En Francesch Matheu.

Estampa de Lluís Fiol.—Barcelona.

— 10 —

XXI.

En sas grans golfas amples y espayosas
de plenas no hi cap pas ni una malla,
que sas terras ne son las mes xamoss,
y n' es lo mas ahont mes se treballa
y ahont s' hi cull també las millors cosas
tan com las de llegum com las de palla,
pus té vinyas y boscos encisants
dels millors vins y 'ls suros mes gegants.

XXII.

Lo seu seller n' es lo seller mes grant
y 'l que 'n té 'ls vins mes rançis y millors.
Jamay la seva porta al viandant
tancada n' ha sigut sense favors,
que la nina qu' al mas dona l' encant
de dols amor n' es un pomet de flors.
Ben xica restá horfana la dongella,
mes al seu costat ja 'n té una bona vella.

XXIII.

Una velleta que de mare 'n feya
y que ab noble in·erés tot ho cuydaba;
que 'n reya quant la Tresa ne sonreya,
que 'n ploraba quant ella ne ploraba;
Ella á sa falda ja 'l seu pare 'n seya
y també á la nineta n' agu ntaba;
que neixé habia vist á filla y pare
y á tots dos se 'ls mirava com á mare.

— 11 —

XXIV.

Vella que va contantli cada dia
dels seus antepassais l' alta noblesa,
y ab sas rondallas lo seu cor ne cria
y ab sas cansons fá plaurer sa grandesa,
y ab noble afany de sa nissaga 'n tria
exemples de virtud y de prouhesa
per ferne sé á la nina virtuosa
ja que 's pert tanta gent per sé orgullosa.

XXV.

Y un oncle també 'n té que la instrueix
fets describantli de sa pàtria historia,
y esplicantli sovint lo que 'n serveix
per fer digne entre 'ls homes sa memoria,
que fent axó li sembla que 'n compleix
de la nina ab lo pare, del mas gloria,
pus sentne son germà y no tenint mare
se creu ab lo deber de fer de pare.

XXVI.

Y no 'ti sup pas greu, pus la nineta
com si sigués sa filla ab tot lo creu:
Encar ningú s' es vist, qu' al costat seu
no 's sentís l' ànima en amor desfeta,
que de la indiferencia 'n fond la neu
lo puríssim mirar de la Tresa.
per gó ab plahent afanã fothom la vol:
sent bona com un àngel, sembla un sol.